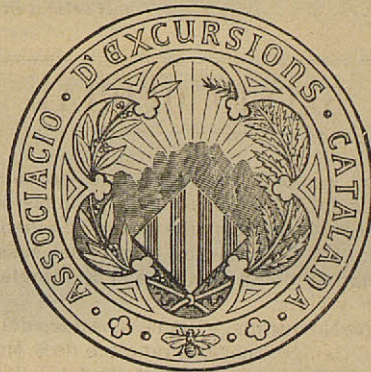

BULLETÍ

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA

1889

TOMO XI

BARCELONA.—1889

TIPOLITOGRAFÍA D' HENRICH Y C.^a, EN COMANDITA
SUCCESSORS DE N. RAMIREZ Y C.^a

Pasatge d' Escudillers, núm 4.

ÍNDICE

SECCIÓ OFICIAL

- Anuncis oficials; pág. 78, 236, 310.
Comunicat, per *D. Vicens M.ª Triadó, Pbre.*; pág. 239.
Id. per *D. Arthur Osona*; pág. 313.
Donatius pera la Biblioteca; pág. 79, 237, 311.
Periódichs nous; pág. 79, 237, 311.

SECCIÓ D' EXCURSIONS

- De la Vall de Venasch á Graus, notas de viatge, per *D. Cels Gomis*; pág. 89.—Apèndices, pág. 110.
Entorn del Turbón (Aragó), per *D. Maurici Gourdon*; pág. 130.
Excursió á Sardanyola, Sant Cugat y Vallvidrera, per *D. Joseph Castellanos*; pág. 184.
Excursió col·lectiva al plá comprés entre lo Segre y lo Cinca. Antigüetats romanas, per *D. Eduard Llanas, Esc.*; pág. 2.
Excursió col·lectiva á Santa Coloma de Queralt y á Rubió, per *D. Joan Segura, Pbre.*; pág. 188.
Excursió particular al Gorch de Perxa Astort, per *D. Francisco de S. Maspons y Labrés*; pág. 31.
Las montanyas de la Costa de Llevant, per *D. Francisco de S. Maspons y Labrés*; pág. 242.
Notas itinerarias de l' excursió col·lectiva á Santa Coloma de Queralt y Rubió, per *D. Arthur Osona*; pág. 201.
Una excursió á las ruinas del Castell feudal de Cabrenç y cingles de Talaixá y Sant Aniol, per *D. Carles Bosch de la Trinxeria*; pág. 269.
Una visita al Monastir de Piedra (provincia de Zaragoza), per *D. Cels Gomis*; pág. 288.
Vuyt dias en Camprodon, excursió entomològica y botànica, per *D. Miquel Cuní y Martorell*; pág. 33, 82.

SECCIÓ DE VARIETATS

- Los Excursionistas y la Toponomástica, per *D. Joan Segura, Pbre.*; pág. 300.

SECCIÓ DE FOLK-LORE

- Costúms populars del Vallés (continuació), per *D. Vicens Plantada y Fonolleda*; pág. 223, 306.
Cuentos populars catalans, la Marieta; per *D. Joan Brú Santclement*; pág. 213.

ÍNDICE

- De Sant Thomás als Reys, costúms y creencias populars dels montanyesos y gent del camp d' Alemanya (traducció del alemany de *K. Beer*), per *D. Ramon Arabia y Solanas*; pág. 218.
Enteros y funerals en Manlleu; per *D. Domingo Torrent*; pág. 232.
Lo Ball de la post en Manlleu, per *D. Domingo Torrent*; pág. 70.
Los xiulets del cassador invisible, per *D. Ildelfons Igual*; pág. 302.
Miscelánea folk-lòrica, adició á la ETHOLOGIA DE BLANES, per *Don Joseph Cortils y Vieta*; pág. 208, 303.
Origen d' algunas costums que encara s' conservan y de frases procedents d' antigues costúms, per *D. Joseph Brunet y Bellet*; pág. 72.

SECCIÓ DE NOTICIAS

- Advertencias y avisos; pág. 1, 81, 241.
Descubriments; pág. 240, 316.
Noticias variadas; pág. 80, 240, 315.

SECCIÓ BIBLIOGRÁFICA

- Diccionario geográfico, estadístico, etimológico, etc. de la provincia de Lérida, per *R. A. S*; pág. 235.
Revista de periódichs, per *R. A. S.*; pág. 76.

GRABATS

- Binéfar.— Iglesia. (s. xvi), pág. 6.
Ejea.— Entrada del Congost, pág. 161.
Erist.— pág. 133.
Mendiculeya.— Clau romana trobada entre sas ruinas; pág. 24.
Id. — Cisterna romana en lo *Tozal de la Campana*; pág. 25.
Pyreneu català.— L' ubaga d' en Polit; pág. 282.
Id. id. — Lo cingle del álga, Talaixá; pág. 288.
Rubió.— Escut en l' iglesia parroquial; pág. 200.
Sta. Coloma de Queralt.— Dibuix d' un enteixinat del Castell; pág. 190.
Id. id. — Campanaret de la parroquia; pág. 191.
Id. id. — Portalada del Convent; pág. 192.
Id. id. — Interior del Convent; pág. 193.
Id. id. — Sepultura de D. Pere V, en lo Convent; pág. 194.
Id. id. — Carrer Major; pág. 195.
Id. id. — Font de D. Dalmau de Queralt; pág. 196.
Serra de Cabrenç.— Masía *Lo Faig*; pág. 272.
Id. — Ruinas del Castell feudal de Cabrenç; pág. 274.
Id. — Torre de senyal del Castell de Cabrenç; pág. 276.
Serrallonga.— Portalada de l' iglesia; pág. 270.
Via romana entre Almacellas y Esplús, lápida; pág. 9.
Id. id. — Desenrollo de la lápida; pág. 10.
Id. id. — Perfil transversal de la vía; pág. 11.

SECCIÓ DE VARIETATS

LOS EXCURSIONISTAS Y LA TOPONOMÁSTICA

Una tasca que recomano als excursionistas es la del estudi de la Toponomástica, ó sia dels noms propis dels pobles, monts, valls, plans, serras, etc. etc., es dir, de tots los noms propis topogràfics que s'entén en lo terreno que visitan.

Es una tasca fàcil y útil.

Es freqüent sentir en diverses encontradas noms topogràfics propis, idèntichs en tot ó al menos en llurs radicals. No sé si passa als altres lo que á mi m' passa. Quan sento un nom propi topogràfic per primera vegada, busco instintivament lo seu significat: á vegadas es obvi y evident com *Montagut* (mont-agut), *Monroig* (mont-roig), *Miramar* (mira l' mar), *Bellmunt* (bell-munt), *Vilanova*, *Vilassca*, *Vilaplana*, *Vilavella*, etc. etc. Mes ab molta més freqüència lo nom propi topogràfic es un misteri, misteri que m' pica vivament la curiositat. — ¿Qué volén dir *Talavera*, *Pavia*, *Albi*, *Alujas*, *Nahuja*, *Sanahuja*, *Gambreny*, *Moyá*, *Artés*, *Navarcles*? ¿Qué volén dir *Canigó*, *Carlit*, *la Nos*, *Cadí*? Y tants milers de noms propis de rius, monts, plans, colls, etc. etc. quin significat y origen nos es desconegut.

Estich cert que lo coneixement del significat y origen d' aquests noms topogràfics, enriquiria per una part lo Diccionari catalá; per altra part suministraria preciosos materials pe'l estudi dels orígens de nostra Historia. Y veus' aquí la utilitat d' aquestos estudis.

Los quals fins á cert punt son fàcils; mes lo portarlos fins al extrém es difícilissim, perque difícilissim es l' estudi de llengüas mortas y tant mortas que no n' queda més que alguns fragments d' ossos, com qui diu, en los dits noms quin significat s' ha perdut enterament.

Mes podria trobarse á vegadas fàcilment, y ningú pera trobarlos com los excursionistas, que per sistema tot ho escorcollan.

¿Cóm lo trobaràn?

1.er Quan s'entén un nom propi desconegut, que s' fixen bé á estudiar per menut la topografia del lloch ahont s'aplica tal nom.

2.er Repassen en llur memoria per si troban lo meteix nom aplicat á un lloch que tinga una circumstancia topogràfica ben assenyalada é idèntica á la del altre lloch que dú un nom igual.

3.er Quan hajan trobat varios llochs que tingan un meteix nom propi, y una molt assenyalada y visible circumstancia topogràfica idèntica; podran judicar fundadament que lo nom indica aquella circumstancia topogràfica comuna á dits llochs.

Aquesta teoria s' funda en que la lley de l' imposició dels noms té sas reglas generals y raras excepcions; reglas que deuen haverse guardat tant en los noms coneguts de llochs com en los noms desconeguts, perque aquestos son desconeguts pera nosaltres, mes sens dubte que eran vulgars y molt coneguts en lo temps y en las encontradas en que tals noms s' aplicaren.

Uns quants exemples me farán entendre mellor.

Prop del santuari de St. Magí de Brufaganya me mostraren un fondo barranch, y m' digueren que s' anomenava *la Fou*. Lo nom m' era desconegut: ¿qué vol dir *la Fou*? No ho sé. Passan quatre anys y ve á mas mans fa poch dias lo darrer número del BULLETÍ DE LA ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA (lo dé Janer y Febrer de 1886), y en sa plana 14 trobo aquest títol: *Los abismes de la Fou (Alt Vallespir)*; y en què consisteixen aquestos abismes de la Fou de Vallespir? «Figurévns una esquierda oberta dins la montanya, de 400 m. de fondo, entre dúas murallas separadas no més per 15 ó 20 metres y d' una extensió de tres kilómetres. A baix cap al fondo s' estrene de tal manera, que la separació es no més de 1 metre. — Hi corre un torrent que no s' veu; lo sol no hi penetra may...»

Aquesta descripció s' aplica tant bé en bona part al barranch de la Fou de St. Magí, ó mellor del arruïnát poble de Rocamora, que no puch menos de creure que *la fou* no vol dir altra cosa sino *barranch molt fondo y obscur*. Si s' trobassen altres llochs de nom idéntich y d' idéntica topografia, es clar que podria convencers lo més exigent, de la veritat d' aquest petit descobriment filològich.

També prop de St. Magí hi ha una montanya quin cim de roca s' anomena *lo Grony*. Tot seguit me vingué á la memoria lo nom de *Mont grony* que s' dona á un santuari de la parroquia de Gombreny, situat en unas montanyas prop de la vall de Ribas. Confesso que may he vist aquest santuari. Mes tinch per cert que *grony* voldrá dir *punta ó morro de roca*.

Calm diu Mossen Verdagué que vol dir *cima planera*, en castellá *meseta*. Y lo meteix voldrá dir *Calm*; *Sacalm* [*sa-calm*: *sa* es l'antich article *sá*], *la Cau* (corrupció de *Calm*), nom d' una antiquissima masia de St. Hilari. L' estudi topogràfic dels terrenos en que s' troban los lloch indicats, podria decidir si endevino ó no llur significat.

Quer; *Querol*, diminutiu del anterior; *Queralt*, compost de *queralt*. *Querforadat*, (*quer-foradat*.) *Quer* vol dir *roca*, *penya*.

Sanahuja: ¿qué voldrá dir? Trobo un altre poble que porta lo meteix nom sens l' article *sa*; es *Nahuja* en la Cerdanya. ¿La topografia del un y del altre nos dirian lo significat que abdós ténen? Podria ser que sí. Mes no seré jo per ara qui l' descobresca, perque no he vist ni l' un ni l' altre del dos pobles pera mi homònims.

Trobo los noms de pobles *Vila de Mager* y *Puig de Mager*; lo primer prop de la Llacuna, lo segon no lluny de Calaf.

¿Qué vol dir *Mager*?

Sospito que nom propi de persona, pres del nom del mes de Maig, com molts altres son presos de noms d' altres mesos: com Janer, primer nom de fonts, y després apellido; Febrer, ara apellido; Martius y Martia, eran noms romans; Abril era nom de fonts catalá en la edad mitjana; Junius y Julius noms propis de personas en temps dels romans; per analogia sospito que Mager seria també nom propi de persona en la edad mitjana.

Per altra part, los noms propis de personas han dat nom á algunas de nostras poblacions: com *Castellgali* (*Castrum Galindi*); *Castelladral* (*Castrum Aderaldi*); *Viladrau* (*Villa Aderaldi*).

Es clar que aquesta especie de noms de poblacions no pöden interpretarse ab la mera inspecció topográfica. Mes si per sort algun document nos prova lo ver significat del nom d' un d' aquests; la lógica nos diria que ab bon fonament podríam saber lo significat dels altres homònims.

¿*Taga*, nom de la montanya de damunt Ripoll; y *Tagamanent*, no ténen comú lo nom *Taga*? Mes, ¿qué vol dir *taga*? Aquí tinch per cert que la topografía podria darnos alguna llum.

Alguns noms de pobles portan devant l' antich article *ça*, que vol dir *la*: tals son *Savit*, de qui m' consta per antichs documents que abans se deya *Vit*; *Savellá*, del qual me consta també per antichs documents que s' deya *Avellá*; y *Sarral*, que he vist moltas voltas escrit en llatí *Regali*. En algun cas pot fer servey aquesta advertencia.

¡Quín camp tan fecundo pera la investigació! ¡Quánt profit ne trauria la historia de poder interpretar científicament los noms de pobles ó los topográfichs!

JOAN SEGURA, Phre.

Delegat en Santa Coloma de Queralt.

SECCIÓ DE FOLK-LORE

LOS XIULETS DEL CASSADOR INVISIBLE

(Variant de la tradició del *Mal cassador*)

Las Guillerías es lo nom d' un territori pröxim á la comarca olotina, en lo que ademés d' abundarhi los animals que motivan dita denominació, s' hi crían molts toixons, perdius, tudons, cunills y llebres, lo qual es causa de que en varias masías hi haja gossos cassadors y escopetas.

Las personas que sáben que l' treball y la economía son las dúas bases més nobles de la riqueza, consideran que l' afició á cassar, algunas vegadas es perjudicial, porque las emociones que ocasiona